

Sportpark Glanerbrook, een hedendaags Volkspark

Programma van Eisen Openbare Ruimte

15 maart 2021

Sportpark Glanerbrook, een hedendaags Volkspark

Programma van Eisen Openbare Ruimte

15 maart 2021

Inhoudsopgave

Inleiding	7	
1	Beknopte geschiedenis van het plangebied	9
2	Ambitie	13
	2.1 De ambitie m.b.t. de integratie van bebouwing	15
	2.2 De ambitie m.b.t. het Sportpark Glanerbrook	16
3	Programma van eisen	21
	3.1 De niveaus binnen het programma van eisen	23
	3.2 Het programma van eisen openbare ruimte	23
	3.2.1 Thema: Een integrale aanpak / integraal ontwerp	23
	3.2.2 Thema: Cultuurhistorisch besef	23
	3.2.3 Thema: Plangebied in relatie tot de omgeving	24
	3.2.4 Thema: Inpassing / totaalontwerp	24
	3.2.5 Thema: Water en riolering	25
	3.2.6 Thema: Mobiliteit en parkeren	26
	3.2.7 Thema: Het park en groenstructuren	27
	3.2.8 Thema: Openbare orde en veiligheid	27
	3.2.9 Thema: Duurzaamheid en toekomstbestendigheid	28
	3.2.10 Thema: Klimaatadaptatie	29
	3.2.11 Thema: Beheerbewust ontwerpen en onderhoud	30
	3.2.12 Thema: Evenementen en programmering	30
	3.2.13 Thema: Toegankelijkheid en inclusie	30
	3.2.14 Thema: Overig	31
3	Bronnen	37

Inleiding

In het voorliggende document zijn de ambitie, visie en programma van eisen opgenomen om te komen tot een integrale vormgeving van de buitenruimte van het nieuwe Sportpark Glanerbrook.

In het voortraject van dit PVE is de door diverse afdelingen (expertises) van de gemeente Sittard-Geleen aangereikte informatie verzameld, ingedikt, gecombineerd, herschikt en geabstraheerd. Er is hierbij voor gekozen om in dit definitieve PVE niet te veel in detail te treden.

Het programma van eisen dat in hoofdstuk 3 is opgenomen bestaat uit de onderdelen: 'Een integrale aanpak / integraal ontwerp', 'Cultuurhistorisch besef', 'Plangebied in relatie tot de omgeving', 'Inpassing / totaalontwerp', 'Water en riolering', 'Het park en groenstructuren', 'Openbare orde en veiligheid', 'Duurzaamheid en toekomstbestendigheid', 'Klimaatadaptatie', 'Beheerbewust ontwerpen en onderhoud', 'Evenementen en programmering', 'Toegankelijkheid en inclusie' en 'Overig'. Achter elk eis / vraag / opmerking is (middels een nummering) de bron aangegeven. Dit, om sneller te kunnen terugvinden waaruit het betreffende aspect is overgenomen. Uiteraard is er ook samenhang met overige PvE's en met het document 'Sportpark Glanerbrook - Ambitiedocument en ruimtelijke visie', 15 maart 2021 (Posad Maxwan Strategy x design).²⁰

Om een idee te krijgen van de geschiedenis van het Burgemeester Damenpark is in hoofdstuk 1 een beknopte beschrijving van de historie van het park opgenomen.

Parallel aan het opstellen van het programma van eisen is een exercitie gedaan om grip te krijgen op de ambitie m.b.t. het plangebied. De resultaten hiervan zijn opgenomen in hoofdstuk 2.

1 Beknopte geschiedenis van het plangebied

Beknopte geschiedenis

In 1930 kreeg Dirk F. Tersteeg van het gemeentebestuur van Geleen de opdracht een plan te maken voor twee sportterreinen: een sportterrein “met beplanting” nabij de Kummenaedestraat en een in Lindenheuvel. De keus voor Tersteeg lag voor de hand, hij was immers in die tijd al in Sittard bezig met het Stadspark. Vanwaar de behoefte om juist in die tijd een sportpark aan te leggen? De voornaamste reden was dat in de lager onderwijswet van 1920 gymnastiek een verplicht vak werd. Onder het mom van “een gezonde geest in een gezond lichaam” pleitte burgemeester Damen ervoor de jeugd ook buiten schooltijd tot sporten te stimuleren. Maar ook de mijnwerkers van de in 1926 geopende Staatsmijn Maurits moesten de gelegenheid krijgen in hun vrije tijd te gaan sporten. Er waren dus gymnastiekzalen en sportterreinen nodig. De aanleg van Het Sportpark aan de Kummenaedestraat gebeurde eveneens in het kader van de werkverschaffing. Op 5 mei 1932 werd het park geopend door de gouverneur van Limburg baron van Hövell tot Westerflier. De naam Burgemeester Damenpark werd overigens pas in 1951 na het overlijden van de burgemeester aan het sportpark gegeven.

Van paardenrennen tot Pinkpop

Oorspronkelijk ontwierp Tersteeg een volkspark met daarin enkele sportvelden. Uiteindelijk werd de uitvoering steeds groter en groeide het uit tot een omvangrijk sportpark. Het ontwerp omvatte naast enkele sportvelden een zeshonderdvijftig meter lange en vijfendertig meter brede grasbaan voor paarden- en motorsport, inclusief een overdekte tribune met duizend zitplaatsen. Onder de tribune werden kleedlokalen, wasgelegenheden, toiletten, paardenboxen en motorboxen voorzien.

In 1941 raakte de tribune zwaar beschadigd door een bominslag en moest deze herbouwd worden. Acht jaar later verving men de grasbaan door een sintelbaan voor atletiekwedstrijden. De sintels werden geleverd door de Staatsmijnen. Burgemeester Damen zag atletiek als “... een machtig middel voor de opvoeding van de jeugd en het tegengaan van de baldadigheid.” Later werd de baan geasfalteerd ten behoeve van de wielersport. In de winter kon het terrein gebruikt worden als natuurisbaan. Een veelzijdig programma van paardenrennen, speedwayraces, wielervedstrijden, voetbalwedstrijden en andere sportevenementen trok vele duizenden toeschouwers. Naast wedstrijden vonden er in het Sportpark allerlei andere festiviteiten plaats, zoals een rodeoshow (1932), het Oud Limburgsch Schuttersfeest (1937) en het Maria Wagenspel Piëta van pater Jacques Schreurs (1938). De grote publiekstrekker werd het Pinkpopfestival, dat er van 1970 tot en met 1986 jaarlijks werd gehouden. Vanaf 1995 wordt er elk jaar op moederdag het festival Mama’s Pride georganiseerd. In de jaren vijftig werden achter de tribune drie zwembassins aangelegd. In de jaren zestig volgde een uitbreiding met een nieuwe kunstijshal en een midgetgolfbaan. Vanaf de jaren tachtig vond nogmaals een ingrijpende uitbreiding plaats, die het Sportpark transformeerde tot het huidige Glanerbrook sportcomplex, een plek waar men vele takken van sport kan beoefenen en waar verscheidene sportverenigingen gehuisvest zijn.

Het wandelpark

De sportaccommodatie werd door Tersteeg geplaatst in een parkachtige omgeving met inheemse planten, een vijver, een kiosk, een speeltuin, voliëres en dierenverblijven. Vanaf de opening was het park een grote trekpleister en een echte ontmoetingsplek. Vele Geleners zullen zich herinneren dat ze als kind met hun ouders door het park hebben gewandeld, de eenden in de vijver hebben gevoerd of dat ze bij de dikke steen op de foto werden gezet. Alle uitbreidingen van het Sportpark legden echter een zware claim op het oorspronkelijke rustieke, landschappelijke beeld van het park zoals het door Tersteeg bedoeld was. Het parkgedeelte kreeg steeds meer een gesloten karakter en raakte in verval. In 1996 werd besloten tot een grondige renovatie. Het oude bomenbestand werd uitgedund, waardoor de openheid van het park weer terugkeerde. Vervolgens zijn er veel nieuwe bomen en struiken geplant en werden borders opnieuw ingeplant. Veel van de oorspronkelijke bouwkundige elementen zijn verdwenen, maar het kassahuisje op de hoek van de Hendriklaan met de Irenelaan is behouden en is nu een gemeentelijk monument. De oude kiosk is weer in dezelfde stijl opgebouwd. De verschillende delen van het park zijn meer met elkaar verbonden en de oude zichtassen van Tersteeg zijn behouden gebleven. Het park sluit nu beter aan op de omgeving en maakt meer deel uit van de omliggende wijk. Deze veranderingen maken het park ruim en overzichtelijk, met een verwijzing naar het oorspronkelijke ontwerp van Tersteeg. *(tekst uit: Langs tuinen, parken en plantsoenen. (Artikel van: www.tuinenstichting.nl/wordpress/wp-content/uploads/Artikel-Tersteeg-SV.pdf. Dieneke Onderdelinden.¹⁷)*

Wat is de algemene definitie van een stads- en volkspark? Als uitgangspunt dienen de definities die zijn geformuleerd tijdens de Ronde Tafel Conferentie op 16 april 2011 van het Tuinhistorisch Genootschap Cascade:

1. Stadspark: openbaar toegankelijk park gelegen binnen de bebouwing van een stad, met educatieve en recreatieve mogelijkheden;
2. Volkspark: een park, ten gerieve van het verheffen van de arbeidersklasse aangelegd, met voorzieningen voor educatie, sport en recreatie.

De negentiende-eeuwse volksparken zijn in Nederland bijna allemaal in de landschapstijl, vaak met gardeneske elementen, ontworpen. De begin twintigste-eeuwse volksparken zijn deels in landschapsstijl, het parkgedeelte, en deels in functionele stijl, het sportgedeelte, ontworpen. Men zou ook kunnen spreken van *gemengde parkstijl*. *De ontwerper Tersteeg ontwierp vaak de hoofdentree van een openbaar park in architectonische stijl. De eenheid huis en tuin moet dan worden vertaald naar de eenheid woonwijk en park. Het entreegedeelte van het stadspark Sittard is een voorbeeld waar de omliggende woonwijk met het eigenlijke park een prachtige verbinding vormt. (Tekstdelen overgenomen uit: Volkse stadsparken in Nederland. Den Dulk, S. Uit: Cascade bulleting voor tuin historie 22 (2013), nr. 1 p 7-28 18)*

2 Ambitie

2.1 De ambitie m.b.t. de integratie van bebouwing

De ambitie van het project is onderzocht aan de hand van voorbeelden (figuur 1).

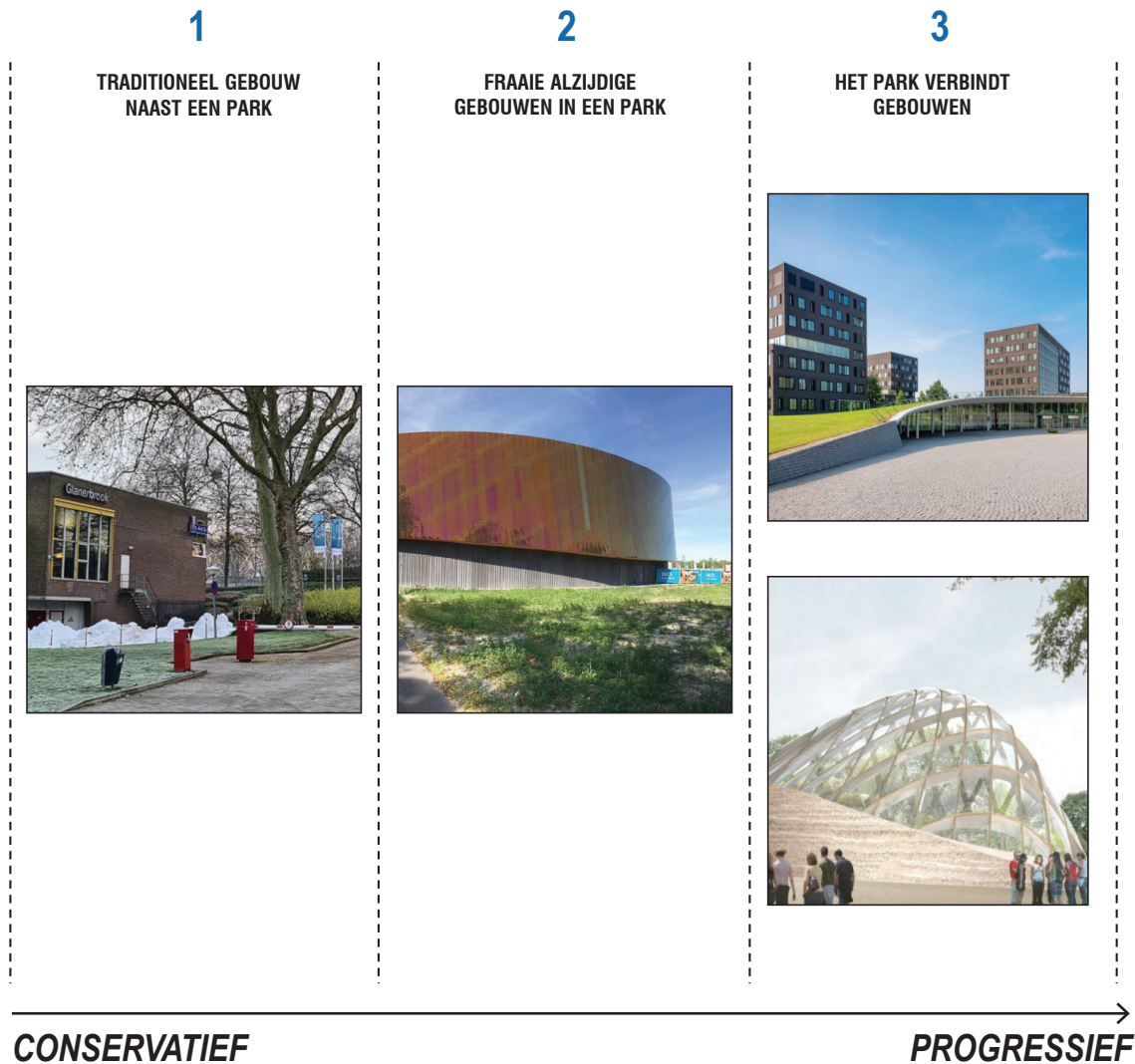

Fig. 1: gebouwen in een ruimte; van conservatief naar progressief.

In het voortraject van dit programma van eisen is uitgesproken dat het ambitieniveau uitgaat van de voorbeelden zoals weergegeven in de kolommen 2 en 3.

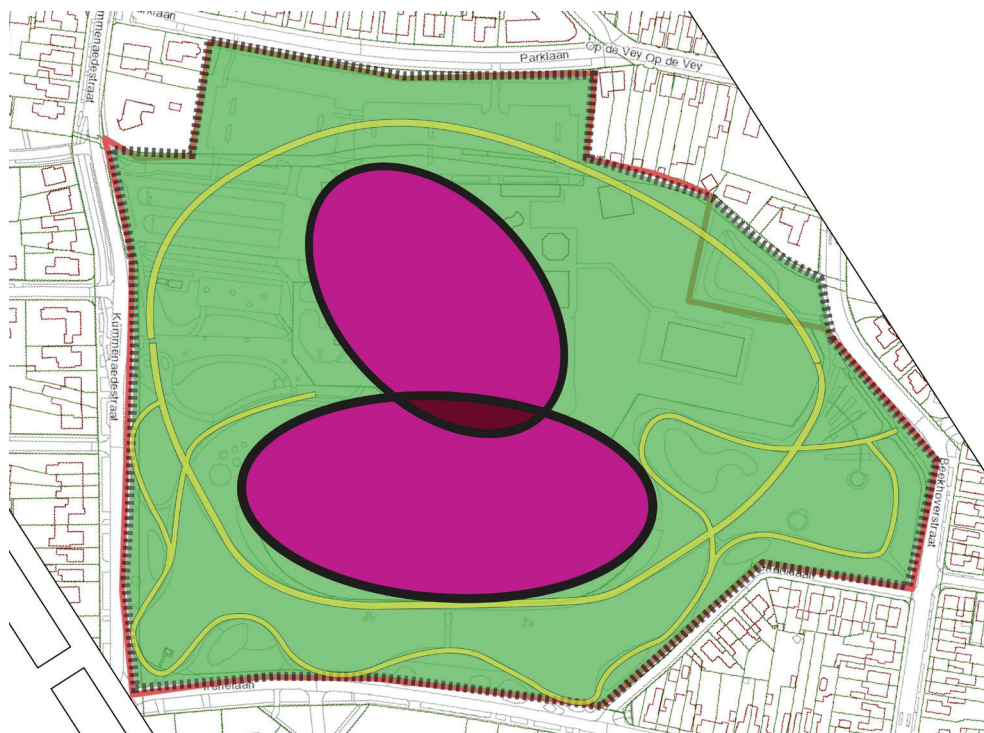

Fig. 4: schema 3: gebouwen in het park, met de mogelijkheid om rond te lopen.

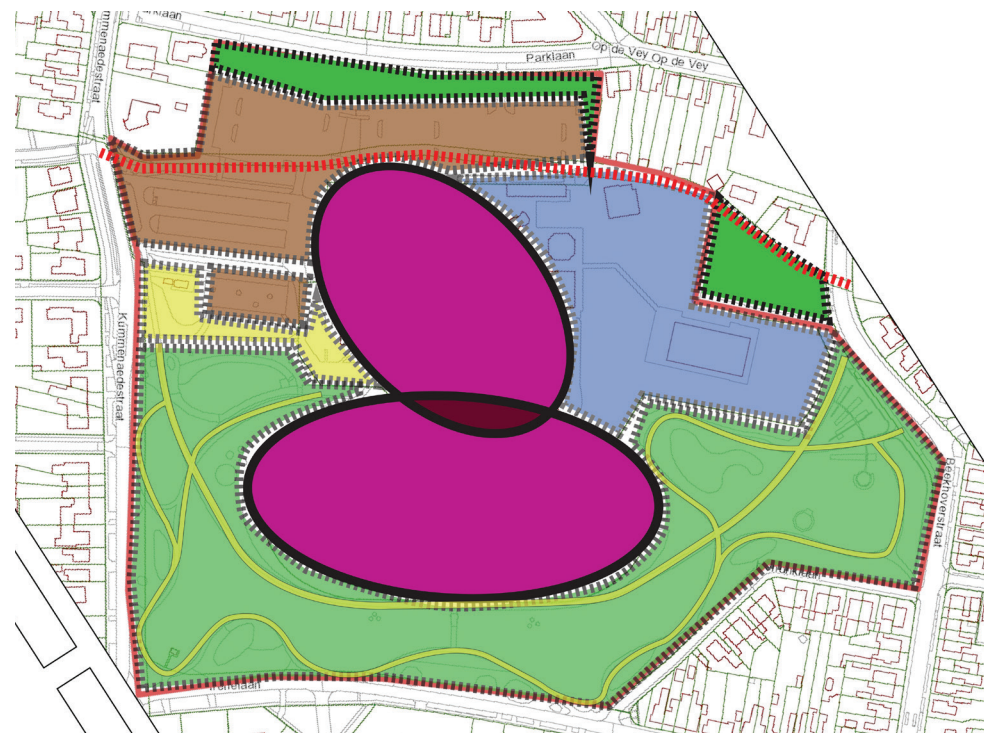

Fig. 5: schema 4: functies in het park, zoals deze in de huidige situatie gesitueerd zijn.

Fig. 6: schema 5: gebouwen en functies (programma), opgenomen in het park (horizontaal verdeeld).

Fig. 7: schema 6: gebouwen en functies (programma), opgenomen in het park (horizontaal en verticaal verdeeld, m.a.w.: meervoudig ruimtegebruik).

In het voortraject van dit programma van eisen is uitgesproken dat het ambitieniveau uitgaat van het principe: gebouwen en functies (programma) opgenomen in het park, met als streven: meervoudig ruimtegebruik. Zie schema 7.

Fig. 8: Inspiratiebeeld: parklandschap met beek / hemelwaterbuffering.

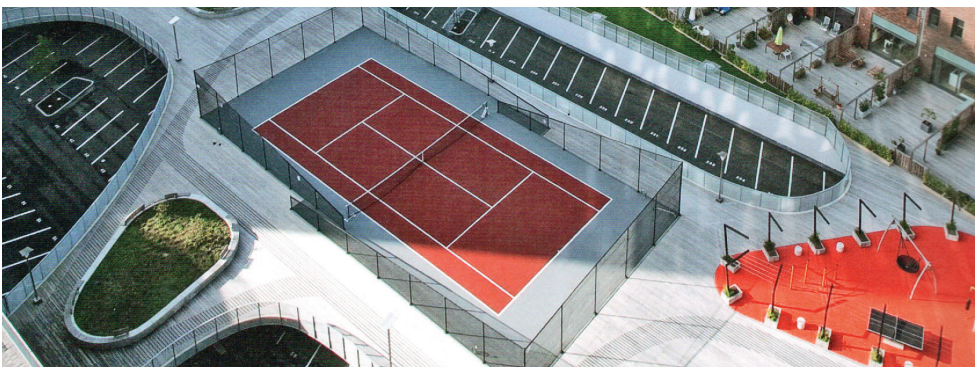

Fig. 9: Inspiratiebeeld: meervoudig ruimtegebruik.

Fig. 10: Inspiratiebeeld: het park loopt over in het dak.

Fig. 11: Inspiratiebeeld: groen verbindt gebouwen.

Fig. 12: Inspiratiebeeld: park loopt over in entree.

Visie en ambitie:

Het Sportpark Glanerbrook is een (volks)park dat bestaat uit een fraai groen kader, waarin het sportcomplex en andere functies gelegen zijn. De inrichting van de buitenruimte maakt het mogelijk om rondom het fraaie, optimaal in het park ingepaste, alzijdige complex te wandelen.

3 Programma van eisen openbare ruimte

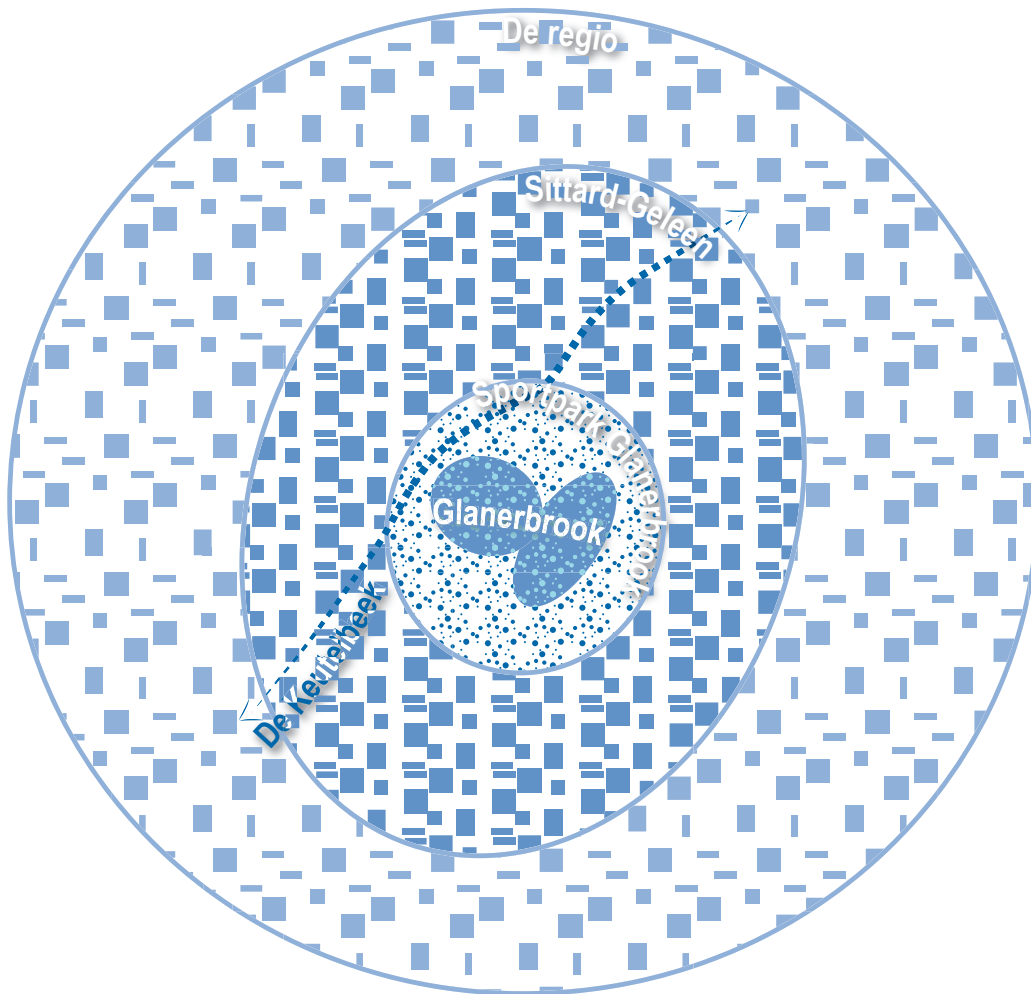

Fig. 13: de verschillende niveaus die invloed hebben op ingrepen binnen de grens van Sportpark Glanerbrook

Fig. 14: plangrens PVE (= sportpark Glanerbrook)

3.1 De niveaus binnen het programma van eisen

In figuur 13 op bladzijde 22 zijn de verschillende niveaus weergegeven die invloed hebben op het programma van eisen voor het plangebied 'Sportpark Glanerbrook'. Het betreft: Glanerbrook (bebouwing / wielersbaan), Het Burgemeester Damenpark / Openlucht zwembad en de parkeerplaatsen, Geleen, de regio en de Keutelbeek. In figuur 14 is het gebied aangegeven, waarop dit PVE van toepassing is.

Aanbevelingen in sommige onderdelen hebben vooral betrekking op de omgeving van het plangebied. Dit valt buiten de opgave (scope) voor Sportpark Glanerbrook, maar er dient wel rekening mee gehouden te worden bij de inrichting van het plangebied. Het is hierbij van belang dat in het plangebied verbindingen / goede aansluitingen gecreëerd worden met de nog te realiseren verbindingen buiten het plangebied. Deze verbindingen met elementen buiten het plangebied zijn genoemd in het document 'Sportpark Glanerbrook - Ambitiedocument en ruimtelijke visie', 15 maart 2021 (Posad Maxwan Strategy x design).²⁰

3.2 Het programma van eisen openbare ruimte

Om een goed overzicht te geven van het programma van eisen, is dit onderverdeeld in specifieke thema's, namelijk

- Een integrale aanpak / integraal ontwerp.
- Cultuurhistorisch besef.
- Plangebied in relatie tot de omgeving.
- Inpassing / totaalontwerp.
- Water en riolering.
- Het park en groenstructuren.
- Openbare orde en veiligheid.
- Duurzaamheid en toekomstbestendigheid.
- Klimaatadaptatie.
- Beheerbewust ontwerpen en onderhoud.
- Evenementen en programmering.
- Toegankelijkheid en inclusie.
- Overig.

3.2.1 Thema: Een integrale aanpak / integraal ontwerp (= exploitatiegebied + projectgebied)

- Integrale aanpak, waarbij het gebouw ingepast wordt in een parkachtige omgeving. Kortom: de ruimte eindigt niet bij het gebouw en de invloed van het gebouw begint niet pas bij de gevel.^{2, 5}
- Het park zelf heeft de kracht om als zelfstandig park te functioneren.
- De elementen in de buitenruimte sluiten naadloos aan op het karakter van het park. Gebouw, schaats-/wielersbaan, parkelementen, entrees en erfafscheidingen vormen één geheel.
- In het park zijn elementen aanwezig als o.a. een hondenspeelweide, Jeu-de-boulesbaan, kiosk, speelelementen en een rozentuin. Bij de verdere planvorming zal dit programma uitgebreid worden. Deze programma elementen dienen op een logische, doordachte wijze integraal ingepast te worden.^{2, 15}

3.2.2 Thema: Cultuurhistorisch besef

Visie. Het park kent een rijke historie, met bijzondere mijlpalen. Zoals het ontwerp van tuinarchitect D.F. Tersteeg, het realiseren van het park volgens de Volksparkgedachte, het ontstaan van Pinkpop, de evenementen die plaatsvinden en plaats hebben gevonden op de baan, de betekenis van het park in de tijd van de hoogtijdagen van de Maurits, het ontstaan van Fortuna Sittard (uit Fortuna '54) etc.

Programma van eisen:

- Het cultuurhistorisch besef moet tot uiting komen in het nieuwe 'Sportpark Glanerbrook'.¹²
- Verbindt het park met eventuele monumentale waarden in de omgeving van het park en zorg voor een goede aansluiting daarvan.¹⁶
- Bepaal een plek in het park voor de Speerpunt, als onderdeel van de archeoroute.¹⁶

Niet limitatieve aandachtspunten / aanbevelingen en details:

- De historische gelaagdheid van het park is nu o.a. mooi te zien aan de boomstructuur die de oude renbaan aangeeft. Deze majeure historische structuur dient gerespecteerd te worden.²
- Ook kleinere historische elementen dienen een plek dienen te krijgen in het park (zoals het oude kassahuisje op de kruising Irenelaan en Hendriklaan en het zogenaamde kruis in de boom). De heemkundevereniging zou hierin mee kunnen adviseren.²

3.2.3 Thema: Plangebied in relatie tot de omgeving

Aanbevelingen in dit onderdeel hebben vooral betrekking op de omgeving van het plangebied. Dit valt buiten de opgave voor Sportpark Glanerbrook, maar er dient wel rekening mee gehouden te worden bij de inrichting van het plangebied. Het is hierbij van belang dat in het plangebied verbindingen / goede aansluitingen gecreëerd worden met de nog te realiseren verbindingen buiten het plangebied.

Voor verbindingen met de regio, verbindingen met Geleen (Geleen en Oud Geleen), Sittard en verbindingen met het Geleenbeekdal verwijzen we naar het document 'Sportpark Glanerbrook - Ambitiedocument en ruimtelijke visie', 15 maart 2021 (Posad Maxwan Strategy x design).²⁰

Subthema: verbindingen met directe omgeving

- Zorg voor sterke ruimtelijke en fysieke verbindingen tussen Glanerbrook / Burgemeester Damenpark en de directe omgeving.¹
- Trek de Raadhuisstraat door naar het nieuwe gebouw zodat Raadhuis en Glanerbrook in een lijn staan en zo een verbinding vormen die het totale gebied alleen maar aantrekkelijker zal maken.¹⁶

Niet limitatieve aandachtspunten / aanbevelingen en details:

- Creëer een ruimtelijke verbinding tussen de Parklaan en 'Sportpark Glanerbrook. De Parklaan kent een fraaie stedenbouwkundige opzet, maar de groenstrook tussen de Parklaan en de huidige parkeerplaats voegt ruimtelijk niets toe. Deze reststrook zou juist ingezet kunnen worden als onderdeel van de parkachtige ruimte van 'Sportpark Glanerbrook'.²

3.2.4 Thema: Inpassing / totaalontwerp

Visie: Het Sportpark Glanerbrook dient als een integraal geheel ontworpen te worden, waarbij gestreefd wordt naar een optimale inpassing van het sportcomplex in de parkachtige omgeving.

- Alle ontwikkelingen dienen integraal bekeken te worden in relatie tot het Sportpark Glanerbrook (=exploitatiegebied + projectgebied)¹
- Belangrijk is het om de overkapping van de wielerschaatsbaan integraal te bekijken, in relatie tot

het Burgemeester Damenpark, het aangepaste gebouw (Glanerbrook) en de visie om het totaal te beschouwen als één park (= het Volkspark) met daarin functies.²

- De huidige situatie dient omgevormd te worden naar een situatie waarin het mogelijk wordt om rondom het 'nieuwe' complex te wandelen¹
- Het park 'eindigt' (of begint) aan de Beekhoverstraat. Het zou fraai en wenselijk zijn om het park uit te breiden, zodat het Glanerbrook-complex in het park komt te liggen en er een rondwandeling (=pad) te realiseren is. Dit is aan deze zijde mogelijk door de buffer aan de Beekhoverstraat te betrekken bij het park en (eventueel) de buitenzwembad-ruimte te verkleinen en de daardoor vrijkomende ruimte te betrekken bij het park.^{1, 2, 4}
- Tussen het zwembad, Glanerbrook, de wielersbaan en het burgemeester Damenpark is een stuk omheind 'niemandsland' aanwezig. Deze ruimte actief betrekken bij het park.²
- Wellicht is het zelfs mogelijk om het middenterrein van de wielerschaatsbaan te verbinden (middels een tunnel of iets dergelijks) met het omliggende park.² De bereikbaarheid zou onder of over de buitenschaatsbaan moeten plaatsvinden.³ De mogelijkheden van gebruik en inrichting van het binnenterrein dienen in het verdere ontwerptraject onderzocht te worden.
- Creëren van samenhang erfafscheiding met gebouw en parkelementen.

Niet limitatieve aandachtspunten / aanbevelingen en details:

- Het 'toegangsplein' aan de Kummenaedestraat is in potentie een fraaie ruimte, als verbinding tussen de Kummenaedestraat en de entree van Glanerbrook. De elementenverharding in beton doet echter geen recht aan de gewenste beeldkwaliteit van het plein.²
- Rondom het zwembad is een verzinkt spijlenhekwerk aanwezig dat in een rechte lijn geplaatst is. Dit spijlen-hekwerk maakt dat het zwembad niet oogt als zijnde onderdeel van een groter geheel; het Burgemeester Damenpark. Het hekwerk moet onderdeel zijn van een beeldkwaliteitplan, om daarmee de samenhang van het sportcomplex (ensemble) te versterken en fraaiër te positioneren in het 'Sportpark Glanerbrook'.² Natuurlijke afscheidingen als een waterloop of (doornen)haag zijn wellicht ook mogelijkheden.
- Voorkomen van achterkanten. Aan de kant van de parkeerplaats nabij het zwembad is echt sprake van achterkanten: achterkanten van bebouwing, hekwerken, achterkanten van tuinen, achterkanten van technische installaties, etc. Er moet gestreefd worden naar een rondom het Glanerbrook complex doorlopende (groene) ruimte, met fraaie wandelpaden rondom een alzijdig gebouw. Dit voorkomt desolate ruimtes, het biedt de mogelijkheid om rondom te wandelen en het zal de sociale controle en daarmee samenhangende veiligheid verbeteren.²
- Parkeerplaats 'achter' het gebouw:
 - Desolate, naargeestige indruk. Verbeteren.²
 - Meer verbindingen (fysiek en zicht) creëren met de Parklaan.²

- Onderzoeken of de platanen op de parkeerplaats behouden kunnen worden (of verplant kunnen worden). Belangrijk is dat de parkeerplaats of in ieder geval de ruimte waar de parkeerplaats nu ligt integraal mee ontworpen wordt als onderdeel van het totale Sportpark Glanerbrook.²
- Parkeren i.c.m. met andere functies en zo veel als mogelijk aan het zicht onttrekken.
- Af en toe hebben jongeren er 'lol' in om de schaatsers te bekogelen met eieren: aandacht voor dit veiligheidsaspect.¹⁴

Subthema: inpassing bestaande bebouwing en nieuwe bebouwing (inclusief overdekte wiel-/ijsbaan)

- Er dient een alzijdig gebouw-complex te ontstaan, dat optimaal ingepast wordt in de ruimtelijke context (het Sportpark Glanerbrook)¹
- Inpassing heeft niet alleen betrekking op gebouwen, maar ook op hekwerken / afrastering.

Niet limitatieve aandachtspunten / aanbevelingen en details:

- Belangrijk hierbij is de hoogte en het volume - kortom de inpassing - van de overdekte wiel-/ijsbaan i.r.t. de omgeving en het park.¹

3.2.5 Water en riolering

Subthema: de overkluisde Keutelbeek

Programma van eisen:

- De Keutelbeek (thans overkluist) dient weer zichtbaar gemaakt te worden en moet als een bijzonder groen object opgenomen worden in het Sportpark Glanerbrook.⁵
 - Indien mogelijk: als beek (op lange termijn)¹
 - Indien het niet mogelijk is om de beek weer terug te brengen in het park, dan de 'bedding' toepassen als groen element, waarin hemelwater kan bufferen (op korte termijn).²

Subthema: hemelwateropvang en ruimte voor water

Uitgangspunt: Hemelwater dient opgevangen te worden op eigen terrein (= Sportpark Glanerbrook).

Programma van eisen:

- Hemelwater opvangen op eigen terrein, met filtering.⁵
- Regenwaterbuffer aan de Beekhoverstraat:
- Betrekken bij het park.¹
- Op een andere wijze inzetten (bv in combinatie met de beekloop).⁴
- Er ligt een buffer / infiltratievoorziening onder de bestaande parkeerplaats. Deze dient gehandhaafd te worden.^{1,4}

Subthema: technische randvoorwaarden

- Catalogus als leidraad ontwerp hemelwater, watertoetsplichtig dus hemelwater ontwerpnorm waterschap hanteren.⁴
- Toetsing in hydraulisch model Sweco(?).⁴
- Afvalwatervoorziening Kermis(incl water/electra).⁴ *N.b. dit is afhankelijk van keuzes die in het vervolgtraject nog gemaakt dienen te worden.*
- Afvalwatersysteem tbv Glanerbrook vernieuwen.⁴

3.2.6 Thema: Mobiliteit en parkeren

Visie: De parkeerplaatsen en infrastructuur maken onderdeel uit van het Sportpark Glanerbrook. **Deze dienen optimaal ingepast te worden als onderdeel van het totale 'Sportpark Glanerbrook'**. Structuren die voortkomen uit het park bepalen vorm en inrichting van de parkeerplaats, niet andersom. De bezoeker van Sportpark Glanerbrook krijgt bij aankomst meteen het idee dat hij/zij zich bevindt in een park. Vanaf de parkeerplaats is er een veilige en duidelijke verbinding richting sportcomplex.

Subthema: parkeren

Uit het parkeeronderzoek, Glanerbrook van RoyalHaskoningDHV (15-03-2021) ¹⁹ blijkt het volgende:

Bestaande situatie:

Totaal: 472 parkeerplaatsen

- Hoofdparkeerterrein nabij de Kummenaedestraat: 163 parkeerplaatsen.
- Overloop parkeerterrein: 309 parkeerplaatsen.

Het parkeerterrein staat 80% van de tijd leeg.

Parkeerbalans:

- 340 parkeerplaatsen zijn nodig in de reguliere situatie.
- 142 parkeerplekken zijn nodig in verband met drukke momenten zoals ijshockeywedstrijden.

Totaal zijn er 482 parkeerplekken nodig

Voor de te maken keuzes en het programma m.b.t. het parkeren verwijzen we naar het document 'Sportpark Glanerbrook - Ambitiedocument en ruimtelijke visie', 15 maart 2021 (Posad Maxwan Strategy x design). In hoofdstuk E - parkeren, zijn drie varianten opgenomen. In het vervolgtraject dienen de varianten verder onderzocht te worden, waarbij uiteindelijk één variant daarvan uitgewerkt wordt.

- Parkeerplaats met voldoende parkeercapaciteit ^{1, 7} en parkeerplekken voor bezoekers (o.a. mindervaliden, parkeren en opladen elektrische voertuigen, vrouwenparkeerplaats, brede parkeervakken voor gezinnen, parkeerplekken voor personeel). ⁵
- Langzaam verkeer en snelverkeer wordt gescheiden op de parkeerplaats. Voetgangers moeten zich, zeker met kleine kinderen, veilig voelen. ¹⁶
- Parkeren bij voorkeur op een dusdanige wijze dat de parkomgeving groter en aantrekkelijker wordt. ¹⁶ Parkeerplaatsen zo groen als mogelijk inrichten.
- Laadpunten voor elektrische auto's combineren met OVL. ⁶

Subthema: parkeerplaats als evenemententerrein of parkeren tijdens evenementen

- Parkeren tijdens evenementen (kermis en oktoberfeest) ¹⁶ *N.B. dit thema is afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden in het vervolgtraject. Zie de opmerking bij het subthema 'parkeren'.*
- Aandacht voor het feit dat de overloopparkeerplaats ook gebruikt wordt door salonwagens tijdens de kermis. Alle voorzieningen zijn hiervoor nu aanwezig ¹ *N.B. dit thema is afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden in het vervolgtraject. Zie de opmerking bij het subthema 'parkeren'.*

Subthema: fietsparkeren

Visie: Het Sportpark Glanerbrook moet aantrekkelijk zijn om te bezoeken met de fiets. Fietsers moeten juist beloofd worden voor het feit dat ze komen met de fiets.

- Fietsparkeerplek: Een overkapt fietsparkeerplek, met voorzieningen voor elektrische fietsen. ⁵ De overdekte fietsparkeerplek dient onderdeel te zijn van het park, dus ook integraal ontworpen. Geen standaard-overkapping, maar vormgegeven als familie van de overige bebouwing of als 'parkfolie'.
- Er is deels ook ruimte voor inpandig fietsparkeren, zie PVE bebouwing.
- In totaal dienen er 766 fietsparkeerplekken voorzien te zijn in Sportpark Glanerbrook ¹⁹
- Bezoekers die met de fiets komen 'worden in de watten gelegd' (kluisjes, veilige fietsparkeerplaats).

Subthema: ontsluiting en bevoorrading

- Goede ontsluitingsstructuur (gebied, gebouw, laden en lossen (ook chemicaliën)). ⁵
 - Aandacht voor (een veilige) bevoorrading van het complex. ¹
 - Aandacht voor (een veilige) aanvoer van gevaarlijke stoffen. ¹
- Goede en veilige aanvalsroutes voor hulpdiensten. Hoofdontsluiting via de Kummenaedestraat. ⁵
- Ondergrondse containers, 4 tot 6 stuks. ⁵

3.2.7 Thema: Het park en groenstructuren

VISIE: Het Burgemeester Damenpark is een bijzonder park, met een rijke ontstaansgeschiedenis. Het park dient uiteraard behouden te worden. Nieuwe functies dienen weloverwogen en met respect ingepast te worden. Hierbij is de ontwerpgedachte van een volkspark uit begin 20e eeuw leidend. ¹²

- Bomen:
 - Handhaven van bestaande bomen in het park. ⁵
 - Aandacht voor de monumentale bomen in het totale plangebied. https://www.sittardgeleen.nl/Inwoners/Wonen_en_leven/openbare_ruimte/Monumentale_en_waardevolle_bomen
 - Aandacht voor de notitie over bomen Glanerbrook. Er is geen nul inventarisatie gedaan ¹
 - Streven naar een hoge biodiversiteit (dus meerdere boomsoorten toepassen) ^{5, 17}
 - Meer bloei gedurende een langere periode, specifieke aandacht voor bijvriendelijke inrichting.
 - Er worden geen bomen in het park gekapt t.b.v. andere duurzaamheidsdoelen zoals zonnepanelen.
- Sportvoorzieningen in het park voor doelgroepen. ³ Zie ook het document 'Sportpark Glanerbrook - Ambitiedocument en ruimtelijke visie', 15 maart 2021 (Posad Maxwan Strategy x design).
- Er is behoefte om te sporten in het park en onder begeleiding fitness, bootcamp en duurtrainingen te doen. De koppeling binnen-buiten aantrekkelijk maken en buitensport attributen, bankjes, portalen, bruggen etc. aanbrengen.

Niet limitatieve aandachtspunten / aanbevelingen en details:

- Relatie tussen oude bomen en zonnepanelen ¹ N.B. Er worden geen bomen in het park gekapt t.b.v. andere duurzaamheidsdoelen zoals zonnepanelen.
- Aandacht voor de groenstructuur langs de randen van het plangebied ¹

3.2.8 Thema: Openbare orde en veiligheid

Bij de inrichting van de (openbare) buitenruimte dient naast functionaliteit en esthetiek uiteraard ook gekeken te worden naar de veiligheid. Enkele uitgangspunten hierbij zijn: het creëren van goede zichtbaarheid, een duidelijk onderscheid tussen openbaar en privé en de openbare ruimte dient goed onderhouden te worden.

Subthema algemeen

- Goede zichtbaarheid is te vertalen in:
 - Het voorkomen van donkere hoeken / onoverzichtelijke situaties
 - Goede verlichting ¹
- Cameratoezicht ¹
- Alle systemen dienen integraal bekeken te worden (openbare verlichting, sportveldverlichting, camerabeveiliging, sensoren, etc.) ¹

Niet limitatieve aandachtspunten / aanbevelingen en details:

- Locatie voor verzamelpunt bij ontruiming. ⁵
- Het effect van licht op de omgeving dient onderzocht te worden ¹
- Jongeren een (ontmoetings)plek gunnen binnen het project ¹

Subthema verlichting (OVL) en Smart City:

Visie verlichting: Bij verlichting gaat het over esthetiek, functie en efficiëntie. Licht bepaalt in grote mate hoe we onze omgeving, inclusief gebouwen, ervaren. Voor sommige gebouwen is het gewenst dat ze ook 's avonds buiten zichtbaar zijn, bijvoorbeeld voor herkenning, sociale veiligheid, aandacht en uitstraling. Dit is mogelijk door het aanlichten van een gebouw, maar ook door verlichting vanuit het gebouw zelf. Daarnaast is verlichting in het terrein rondom het gebouw gewenst. Een goed verlichting zorgt ook voor samenhang in het totale gebied. Hierbij gaat het uiteraard ook over veiligheid.

Programma van eisen:

- Creër een integraal verlichtingsplan (veiligheid, esthetiek) voor Sportpark Glanerbrook.
- Pas een Smart City systeem toe (o.a. m.b.t. parkeren, veiligheid, verlichting).
- Schakeling tussen binnen en buiten voor verlichting, stroomvoorziening en meet en observatie apparatuur. Nieuw in te voegen applicaties zoals energie, water, bodem e.d., moeten in een technische ruimte van het gebouw ingeplugd kunnen worden.

Niet limitatieve aandachtspunten / aanbevelingen en details:

- Sensoren voor geluid aanbrengen (ivm overlast) en luchtkwaliteit (voorbeeld sustainer) ¹⁵
- Indien dit toegepast gaat worden dan gaarne combineren met de OVL en we hebben dan te maken met o.a. aanvullende uitgangspunten:
 - Eigen OVL-net (dan is er de mogelijkheid van continu spanning). ⁶

- Mogelijk andere type mast en armatuur i.v.m. gewicht/windoppervlakte. ⁶
- Keuze maken telemanagementsysteem afhankelijk van de gewenste toepassingen. ⁶
- Smart City: hoe kan slim parkeren geregeld worden? Zie parkeergarages met groen en rood licht. ¹⁵ Beschikbare parkeerplaatsen en verwijzingen koppelbaar aan stadsparkeersysteem.

3.2.9 Thema: Duurzaamheid en toekomstbestendigheid

Duurzaamheid en toekomstbestendigheid zijn overkoepelende thema's.

Duurzaamheid: De Wereldcommissie voor milieu en ontwikkeling omschrijft duurzaamheid als: ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen.

Toekomstbestendigheid: zorgdragen dat Sportpark Glanerbrook goed om kan gaan met veranderingen die de toekomst gaat brengen.

De gemeente Sittard-Geleen heeft uitgesproken dat ze met name voor Geleen wil inzetten op innovatie en ook als zodanig bekend wil worden. In dat licht vormt het Glanerbrook project een kans en kan het inzetten van nieuwe, maar wel voldoende ontwikkelde, technieken een eerste en belangrijke stap zijn die onze gemeente nationaal aandacht geeft. ¹¹

Dit kan vertaald worden naar een circulaire economie, waarin de volgende thema's van belang zijn:

- Gevolgen voor materiaalkeuzes
- CO2 reductie tijdens life circle (aanleg, gebruik, sloop),

Ladder van Lansink. ¹⁰

De Ladder van Lansink is een standaard op het gebied van afvalbeheer. De standaard is genoemd naar de Nederlandse politicus Ad Lansink, die in 1979 in de Tweede Kamer een motie voor deze werkwijze indiende. Internationaal wordt het algemene principe achter de Ladder van Lansink vaak aangeduid met de term "afvalhiërarchie". Het afvalbeleid is erop gericht prioriteit te geven aan de milieuvriendelijkste verwerkingswijzen. Deze staan bovenaan de 'ladder'. Het beleid van de overheid moet erop gericht zijn zo veel mogelijk afval de Ladder van Lansink te laten 'beklimmen'. In de praktijk betekent dit dat altijd zal worden gekeken of een bepaalde stap gerealiseerd kan worden. Pas indien dit niet het geval is zal een volgende, lagere stap in aanmerking komen.

De Ladder van Lansink is opgebouwd uit de volgende 'treden':

- preventie
- hergebruik
- sorteren en recyclen
- verbranden
- storten

De belangrijkste mogelijkheden zijn op het gebied van:

- Beperking benodigde energie.
- Zonnepanelen.
- Warmtepompen.
- Energieopslag.
- Energiewingever.
- Bodemwarmte.
- Ventilatie.
- Koelmiddel.

Verder:

- Anticiperen op mogelijke ontwikkelingen de komende jaren om te voorkomen dat binnen een paar jaar na realisatie weer aanpassingen gedaan moeten worden. Kummenaedestraat bv is recent heringericht. ¹⁷

Niet limitatieve aandachtspunten / aanbevelingen en details:

- Relatie tussen oude bomen en zonnepanelen. ¹
- Energieopslag op binnenterrein schaatsbaan. ⁵

3.2.10 Thema: Klimaatadaptatie

Klimaatadaptatie: is het proces waarbij de samenleving zich aanpast aan het veranderende klimaat. En de schadelijke gevolgen ervan probeert te beperken. Klimaatadaptatie is een van de maatschappelijke opgaven waar voor overheden een taak ligt. De instrumenten van de Omgevingswet bieden handvatten om klimaatadaptatie vorm te geven.

Betekenis klimaatadaptatie

Het klimaat verandert. Dit komt door de grote hoeveelheid broeikasgassen die de mens sinds de industriële revolutie uitstoot. Energietransitie betekent dat we de oorzaak van klimaatverandering (uitstoot van broeikasgassen) proberen weg te nemen. Klimaatadaptatie wil zeggen: aanpassing aan de klimaatverandering. Het resultaat van klimaatadaptatie is klimaatbestendigheid.

Klimaatverandering betekent voor Nederland dat het gemiddeld warmer is. En dat het vaker regent. Verder komt extreem weer vaker voor. Zoals lang aanhoudende droogte. Of hevige regenval.

Klimaatadaptatie houdt in dat we aandacht moeten besteden aan 4 onderwerpen:

- Wateroverlast
- Hoogwaterbescherming
- Droogte
- Hittestress

(bron: <https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/thema/maatschappelijke-opgaven/klimaatadaptatie/>)

Programma van eisen:

- Hittestress als belangrijk thema meenemen in het ontwerp. ⁵
- Klimaatrobuust ontwerpen (wateroverlast-, droogte- en hittebestendig). ⁴
- Hitte: effectonderzoek voor/na, met afweging mitigerende maatregelen. ⁴
- Groene bovenkant/voetprint: alle daken groen (evt combinatie met zonnepanelen). ⁴
- Parkeerplaatsen zo veel mogelijke 'groene' verharding. ⁴
- Droogtebestrijding oa door hemelwaterinfiltratie. ⁴
- Veerkracht versterken. ³

3.2.11 Thema: Beheerbewust ontwerpen en onderhoud

Beheerbewust ontwerpen: voorkomt dat het ontwerp van de openbare ruimte elementen bevat die moeilijk, of tegen te hoge kosten te beheren zijn.

Programma van eisen:

- Ontwerp een beheerbewust, duurzaam en onderhoudsarm Sportpark Glanerbrook. ⁵
- Toepassen van robuuste, vandalismebestendige materialen.
- Het volkspark-deel hoeft niet onderhoudsarm te worden, maar onderhouden op hoog kwaliteitsniveau.

Niet limitatieve aandachtspunten / aanbevelingen en details:

- De ogenschijnlijk tijdelijk geplaatste (maar in de praktijk permanent geplaatste) onderhoudsketen vormen geen fraaie toevoeging aan de openbare ruimte. ² Vaste, benodigde onderhoudsvoorzieningen worden binnen de bouwmassa opgenomen (keten/ wagens en materialen)

3.2.12 Thema: Evenementen en programmering

Het gaat hier om evenementen (parkeerplaats & tijdelijk woonwagenterrein tijdens Kermis en Oktoberfeesten). Verder gaat het ook om keuzes die gemaakt dienen te worden voor programmering van het park. Niet de 'vaste' programma onderdelen (zoals hondenuitlaatweide, speeltoestellen, parkeerplaats, etc.), maar tijdelijke programmering. En de daarmee samenhangende wensen.

- Aandacht voor het feit dat de overloopparkerplaats ook gebruikt wordt als salonwagenterrein tijdens de kermis. Obstakelvrij oppervlak. Geschikt voor vrachtverkeer? ⁵ *N.B. dit thema is afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden in het vervolgtrajec.*
- Indien er evenementenaansluitingen komen dan de ondergrondse infra hiervan combineren met OVL, met de volgende uitgangspunten:
 - Verdeelkast voorzien van een extra compartiment t.b.v. OVL. ⁶
 - De overloopparkerplaats wordt tijdens de kermis Geleen en de oktoberfeesten Sittard voor een periode van 14 dagen per evenement gebruikt als salonwagenpark. Op dit moment zijn er voldoende stroomvoorzieningen, afvoer voor vuilwater en aanvoer van

schoonwater aanwezig. *N.B. dit thema is afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden in het vervoltraject.*

- Tijdens de voornoemde evenementen staan er gemiddeld 100 salonwagens. *N.B. dit thema is afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden in het vervoltraject.*
- De nieuwe eis is dat er tussen een cluster van 4 woonwagens minimaal 5 meter moet zijn tussen het volgende cluster. *N.B. dit thema is afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden in het vervoltraject.*

3.2.13 Thema: Toegankelijkheid en inclusie

Inclusie betekent dat iedereen kan meedoen in onze samenleving en erbij hoort. In een inclusieve samenleving kunnen mensen met een beperking precies dezelfde dingen doen als mensen zonder beperking.

Inclusie richt zich op de volgende drie kernbegrippen ⁸

1. Bereikbaarheid: de ruimtelijke omgeving en het openbaar vervoer moeten zo ingericht zijn dat iedereen zo zelfstandig mogelijk overal kan komen.
2. Bruikbaarheid: gebouwen, diensten en voorzieningen moeten door iedereen zo zelfstandig mogelijk gebruikt kunnen worden.
3. Begrijpelijkheid: informatie moet voor iedereen beschikbaar en begrijpelijk zijn.

Programma van eisen:

- Zorg voor openbare rolstoeltoegankelijke toiletten en opengestelde toiletten. ⁹
- Zorg ervoor dat evenementen toegankelijk en veilig zijn voor inwoners met een beperking. ⁹
- Neem onveilige situaties in de openbare ruimte voor inwoners met een beperking weg. ⁹
- Doel is de leesbaarheid van teksten en de toegankelijkheid van afbeeldingen, foto's enzovoorts te verbeteren voor mensen met een visuele beperking. ⁹
- De gewenste doorgaande route / "rondje park" en aansluitingen van omgeving op park en entrees moeten voldoen aan de inclusie eisen. Alternatieve paadjes en struinroutes moeten ook mogelijk blijven.
- Zorg ook voor de toegankelijkheid van alle buitenruimtes (ook als het dak van de overkapping onderdeel gaat uitmaken van het park), teksten, presentaties, foto's of video's. Denk daarbij aan afspraken over taalniveau, vormgeving en kleurgebruik, maar ook aan het toegankelijk maken van documenten en het ondertitelen van video's. ⁹

Uiteraard gelden t.b.v. de inrichting van de openbare ruimte de toegankelijkheidseisen die opgenomen zijn in het Handboek voor Toegankelijkheid.

3.2.14 Thema: Overig

- Techniek (kwaliteitscatalogus, ondergrondse infra, bodemkwaliteit). ⁵
- Grondwater: mogelijke effecten en beperkende gegevens onderzoeken. ⁴
- Zendmast aanwezig naast gebouw. ⁴
- Gemeentelijke ontwerpers maken (vertegenwoordigt) deel uit van Ontwerpteam. ⁴

3 Bronnen

In dit hoofdstuk zijn de visies / wensen / eisen en vragen opgenomen, zoals deze zijn aangereikt in het voortraject. In het voorliggende programma van eisen zijn deze opgenomen, maar verder geïnterpreteerd en geabstraheerd. Om te kunnen achterhalen waar ze vandaan komen zijn ze hier in deze lijst opgenomen.

1. Verslag tuinmansessie (d.d. 18-12-2020).
2. 2021-01-18 Rondwandeling RG en BK (18 januari 2021).
3. 2021-01-19 Interview Ton Raven.
4. Programma van eisen klimaatadaptatie, water en riolering.
5. Memo p.v.e. Glanerbrook aanzet (d.d. 16-11-2020).
6. E-mail uitgangspunten t.b.v. het PvE (d.d. 05-01-2021).
7. 2021-01-20 Mail m.b.t. parkeerplekken n.a.v. overleg RHDHV.
8. Bijlage 2 project 1 Handreiking Inclusieparagraaf collegevoorstellen def.
9. Bijlage 1 2020-06-29 presentatie – inclusieparagraaf in collegevoorstellen.
10. 2021-01-12 Mail mbt duurzaamheid
11. 20201213 Memo inzake duurzaamheid Glanerbrook
12. Aanvullende visieteksten Bureau Verbeek
13. Woonwagenterrein (mail 7 januari 2021)
14. 2021-01-26 Veiligheidseisen mbt open zijkant ijsbaan (mail 26 januari 2021)
15. 2021-01-27 Reactie op concept pve
16. 2021-01-28 Glanerbrook – reactie op basis van concept PvE OR d.d. 21 januari 2021 v3
17. Langs tuinen, parken en plantsoenen. Artikel van: www.tuinenstichting.nl/wordpress/wp-content/uploads/Artikel-Tersteeg-SV.pdf. Dieneke Onderdelinden.
18. Volkse stadsparken in Nederland. Den Dulk, S. Uit: Cascade bulleting voor tuin historie 22 (2013), nr. 1 p 7-28.
19. Rapport Sportpark Glanerbrook. 15 maart 2021. Royal Haskonig DHV (verkeers- en parkeerstudie).
20. 'Sportpark Glanerbrook - Ambitiedocument en ruimtelijke visie', 15 maart 2021. Posad Maxwan Strategy x design.